

speciellt studerat alkoholbruket som en möjlig *stressreaktion* (coping). Colling konstaterar att om det är omöjligt att använda konstruktiva coping-strategier kan en ökad alkoholkonsumtion fungera som kompensations.

I de flesta teorier om stressfaktorer med ursprung i arbetsmiljön hittar man också faktorer som kan påverka alkoholbruket. I Finland ingår den här aspekten bl.a. i debatten om mental välfärd och om psykiskt arbetarskydd. I bakgrunden, och som ett vidare perspektiv, finns också diskussionen om relationen mellan arbetets produktivitet och människornas välfärd.

Collings undersökning analyserar och sammanställer arbetslivets alkoholproblematik på ett mycket förtjänstfullt sätt. De omständigheter som är i fokus för granskningen – alkoholpolitik och alkoholkultur samt relationen mellan arbetsmiljön och alkoholbruket – är centrala för förståelsen av fenomenet och för att man skall kunna vidta åtgärder. Problemet är att just dessa förhållanden är så osynliga och självklara att man inte kan beakta dem i tillräcklig grad i vardagen på arbetsplatsen. Sådana här undersökningar är också av denna orsak synnerligen behövliga som hjälpmedel, såväl för arbetslivet som för dem som forskar i det och för dem som utvecklar alkoholprogram.

Ari Saarto

Alkohol som hinder för global utveckling

Johanna Maula & Maaria Lindblad & Christoffer Tigerstedt (eds.): Alcohol in Developing Countries. Proceedings from a meeting. NAD-Publication No. 18, Helsinki 1990, 245 pp.

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning överskred gränser när den år 1988 i Oslo inbjöd till ett seminarium om alkohol i utvecklingsländer. Seminarierapporten har nyligen publicerats. Den innehåller en sammanställning av den presen-

terade forskningen och beskrivningar av konsumtionsmönster och forskningsprojekt i olika utvecklingsländer. Religiös tillhörighet och alkoholkonsumtion behandlas exempelvis ur asiatisk synvinkel av Diyanath S. Samarasinghe. Ett klart behov av resurser för forskning och konferenser berörs av S. Wilson Acuda, Marja-Liisa Swantz och Stig Helling. Den sistnämnde tar också direkt upp till behandling frågor som berör utvecklingsbistånd och alkohol. Huvudsakligen gäller artiklarna förhållandena i Afrika. Enstaka artiklar behandlar förhållandena i Sri Lanka, Malaysia och Nicaragua.

Etablerade forskare och kända kliniker har fått sällskap av nya förmågor, och glädjande kan noteras att flertalet skribenter själva kommer från utvecklingsländerna och så att säga talar i egen sak, för sina egna länders talan. Detta sistnämnda faktum är särskilt viktigt, eftersom det kan anses vederlägga den ibland framförda åsikten att det bara vore fanatiker som vill projicera nordisk restriktiv alkoholpolitik på u-länderna, genom att fästa uppmärksamheten på alkoholkonsumtionen där.

Det globala perspektivet visar både likheter och olikheter mellan alkoholbruk och -problem i u-länder och i-länder. Jacques Yguel et al. rapporterar från Kamerun högre konsumtionssiffror än i många industriländer, utan att för den skull motsvarande höga tal över problem rapporteras. Olaf Gjerløw Aasland antyder liknande trender i sin rapport från Kenya. De resurser som står till buds i dessa länder, för exempelvis förebyggande eller vårdande arbete, är emellertid också synnerligen blygsamma.

WHO:s dokument Hälsa för alla år 2000 uppmanade år 1986 till en nedskärning av alkoholkonsumtionen, om man ville bibehålla utbudet av hälsovård på den nivå den då hade. Bakom uppmaningen fanns en klar övertygelse om att en växande alkoholkonsumtion innebar en alltför stor utmaning för hälsosektorn. De begränsade resurserna skulle definitivt visa sig otillräckliga. NAD:s publikation dokumenterar att denna uppmaning inte kom en dag för tidigt.

I en artikel om helynkterhet anty-

der Juha Partanen att åtminstone i Afrika de snabbaste alkoholpolitiska resultaten kunde skördas med en antingen-eller linje. Bland medborgarorganisationerna kan då de religiösa grupperingarna framstå som synnerligen intressanta samarbetspartner.

U-ländernas faktiska alkoholkonsumtion och -problem behöver kartläggas för att åtgärderna skall kunna anpassas till dem de berör. Louis Molamu och Nomtuse Mbere rapporterar om alkoholbruk i Botswana, Albert Moukolo från Kongo, John C. Ebie från Nigeria och Johanna Maula från Tanzania. G. Paul Kilonzo presenterar ett tvärvetenskapligt finskt-tanzaniskt alkoholforskningsprojekt, som förväntas komma med sin rapportering i början av år 1991.

En aspekt som blir oadresserad i boken kunde formuleras så här: vad kan vi lära oss av den utveckling missbrukarproblematiken tar sig idag, med den snabba urbaniseringsprocessen i u-länderna? Vad betyder det för europeiska förhållanden att medicinmissbruket i afrikanska storstäder är i kraftig tillväxt? Och framför allt: Vilken form av samarbete blir globalt viktig när det gäller beroendeproblematik och rusmedel?

Frågan är om de nordiska monopolagens engagemang i tredje världen blir aktuellt: skall de, som nu, ensidigt vara inblandade i export av drycker eller teknisk know-how? Kunde det vara på sin plats att exportera hela det alkoholkontrollpolitiska systemet, som förstås skall modifieras enligt lokala behov?

NAD:s seminarierapport är en god utgångspunkt för fortsatt arbete med ovannämnda frågor. Synnerligen angelägen blir frågan om vem som skall kalla till följande seminarier, och hur de skall finansieras. En klart uttryckt vilja till handling behöver omvandlas till tillräckliga resurser för forskning och överläggningar. Kanske resurserna kan ställas till förfogande när vi inser att den globala växelverkan också på alkoholområdet gör att räkningen för den ogynnsamma utvecklingen i utvecklingsländerna i någon instans även förfaller till betalning globalt, och alltså också hos oss.

Carl-Gustav Henricson